

HEGEDÚS JÁNOS

Az EU Polgári Missziója Örményországban (European Union Mission in Armenia – EUMA) 2022-, 2024

A misszió mandátuma és telepítésének előzményei

Az Európai Unió Örményországi Missziója az EU közös biztonság- és védelempolitikai törekvései mentén lett telepítve Örményországba, és a két évre szóló megbízatása 2023. február 20-án kezdődött. A misszió mandátuma az Európai Unió Tanácsa döntése által 2025. január 30-án újabb két évvel, 2027. február 19-ig meg lett hosszabbítva.

A misszió fegyvertelen és polgári státuszú személyi állománya hármas fő feladatkör mentén teljesíti szolgálati feladatait. A misszió feladata az örmény-azerbajdzsáni határövezetben aktív járőrözésen keresztül megfigyelni a biztonsági helyzet napi alakulását, a határövezet közvetlen környezetébe telepített katonai erők helyzetének, fegyverzetének és dinamikájának esetleges változásait. A misszió további rendeltetése, hogy jelenlétén keresztül hozzájáruljon a közelmúlt konfliktusait elszenvedő polgári lakosság humánbiztonsági helyzetének javulásához, valamint az örmény–azeri kapcsolatok és bizalmi viszonyrendszer lehetőség szerinti javításához. A misszió a fentiekben elvégzett feladatokról jelentést készít, amit a döntési jogkörrel rendelkező EU szervezeti elemek részére előterjeszt.

Az örmény–azeri konfliktus gyökerei a szovjet időkig vezethetőek vissza. A Dél-Kaukázus soknemzetiségű térképe még a sztálini időkben megkezdett területrendezési és nemzetiségpolitikai folyamatok mentén jeleníti meg a mai napig megfigyelhető helyzetét. A kevert nemzetiségű országok a Szovjetunió 1991. évi felbomlását követően léptek az önállóság útjára, de a szeparatista, gyakran nacionalista törekvések számos alkalommal torkollottak fegyveres eseményekbe, és okozták emberek ezreinek halálát. Az ör-

mény–azeri fegyveres konfliktusok fókuszpontjában 1988 óta a Hegyi-Karabah-i – örmény névhasználatban: Artsak – terület állt. Az örmény nemzetiségűek által lakott, de jogilag Azerbajdzsánhoz tartozó 11 458 négyzetkilométeres területet Azerbajdzsán 2023-ban annektálta, és a mintegy 105 000 főnyi lakosság szinte teljes egészében Örményországba menekült. Súlyos konfliktusforrás a két ország között, hogy a mintegy 1000 kilométer hosszúságú határvonal nincs hivatalosan kijelölve, nincsenek kölcsönösen elfogadott határjelek és határokmányok. A határvonalak még a szovjet térképek alapján vannak megközelítőleg determinálva. Ennek alapján számos azeri katonai megfigyelőpont van örmény földrajzi területre telepítve, tovább növelve a konfliktusforrások lehetséges körét. Örményország szempontjából meghatározó az Azerbajdzsánhoz fűződő viszonyrendszere és az örmény–azeri határvonallal kapcsolatos katonai események dinamikája.

A misszió felépítése és tevékenységének főbb kihívásai

A misszió tervezett maximális létszáma 165 főnyi EU-állampolgárságú szerződéses és vezényelt személyi állományból, valamint 44 fős örmény állampolgárságú munkavállalói közösségből fog összeállni. A 2024. december 31-i – huszonhárom EU-tagállamból érkezett – állománylétszám már megközelíti a teljes humánerőforrás feltöltöttségi helyzetét, de azt várhatóan 2025 első félévében fogja elérni. A misszió központja Yeghegnadzor városban található, emellett további öt vidéki városban – Ijevan, Martuni, Jermuk, Goris, Kapan – és a már említett Yeghegnadzorban van regionális elkülönített szolgálati hely kialakítva, ahol a végrehajtó állomány a napi szolgálati feladatait teljesíti a kapcsolt műveleti területen. Örményország fővárosában, Jerevánban a misszió összekötőirodát működtet, amelynek feladata az örmény hivatalos szervekkel való kapcsolattartás és a szükséges adminisztrációs feladatok ellátása.

A misszió aktuális, napi operatív célkitűzései a mandátumból eredő fő feladatok köré rendeződnek. Az elmúlt két évben a határövezetben a biztonsági helyzet megfigyelése (Security Situation Awareness – SSA) és a

konfliktusok sújtotta lakosság humán helyzetének feltárása (Human Security – HS), járőrszolgálatok végrehajtása határozta meg a napi műveleti feladatok teljesítését. A telepítése óta eltelt két évben a misszió legfőbb eredményének az tekinthető, hogy az örmény–azeri határövezetben a biztonsági helyzet érezhetően javult, és a kapott társadalmi visszajelzések alapján pozitívan változott, megerősödött a határövezetben élő lakosság biztonságérzete.

Tapasztalatom szerint a misszió belső strukturális felépítése megfelel a mandátumból eredő követelmények teljesítésének. Figyelembe véve, hogy eddig két év telt el a telepítés óta, a misszió stabil belső fejlődésen ment keresztül. A műveleti terület az EUMA-megfigyelők jelenlétével teljesen lefedett, napi átlagban az elkülönített szolgálati helyek állománya kettő, azaz missziós szinten 11-13 járőrszolgálatot teljesít. Folyamatos a belső szabályzók elkészítése és kiadása. Nagyon jónak látom a napi rendszeres online eligazítások menetét, a szervezeten belüli vertikális és horizontális, rendszeres információáramlást. Alapvetően egy fegyelmezett szervezeti kultúrájú közösségnek látom a missziót, amelynek az értékrendjével, célkitűzéseivel és cselekvési mechanizmusaival a rendvédelmi tapasztalatokkal rendelkező személyi állomány könnyen tud azonosulni. A misszió személyi állományát felkészülnek és szakmailag hozzáértőnek tartom. Jónak látom a misszió belüli strukturális és interperszonális kohéziót, az egymás kölcsönös segítségét és a csapatszellemet. Az állomány messzemenően jelentős része korábban már vett részt nemzetközi feladatokban, különösen kimutatható nagyságrendben vagyunk olyanok, akik előzőleg már az EUMM Georgia állományában is teljesítettünk külszolgálatot.

Az EUMA-állomány vonatkozásában a napi biztonsági kihívások két jelenség köré csoportosíthatóak. Egyrészt a fogadó országban való napi közlekedés, a magashegyi útviszonyok, a lavinaveszély és a hosszú ideig tartó téli időjárás okozta, a gépkocsivezetéssel együtt járó veszélyhelyzetek jelentenek biztonsági kockázatokat. Másrészt a határövezetben a hátra maradt elaknásított területek és a fel nem robbant, vagy telepítési térképen

nem jelölt robbanószerek és eszközök jelentenek veszélyforrást. Ugyanakkor el lehet mondani, hogy a közlekedési szabályok maradéktalan betartása közepette, figyelmes, defenzív vezetési stílussal és a napi szinten ellenőrzött szolgálati gépkocsik használata mellett a közlekedési balesetek esélye jelentősen csökkenthető. Az elaknásított területek kikerülése is rendkívül intenzív figyelmet kíván, fő szabály, hogy a kijárt útvonalról bizonytalan vagy nem ismert területen senki nem térhet le. Emellett a biztonsági zónában a lövedékálló védőmellény és a kevlar sisak viselése kötelező.

39-40. számú kép

A térség térképe, valamint a szerző, Hegedűs János munka közben

Magyar rendőri feladatvállalás az EUMA szervezetében

A magyar rendőri szerepvállalás a kiérkezésemet követően, 2024. október 1-gyel kezdődött meg az EUMA feladatrendszerében. Ugyan a misszió telepítését előkészítő folyamat során az EUMM Georgia állományából volt rövid időre szóló átrendelésben magyar rendőr érintve, de az akkori átvezénylés ismeretem szerint körülbelül egyhavi időszakra szólt.

A misszió általában négyhavi rendszerességgel pályázati felhívást tesz közzé a megüresedett szolgálati helyek feltöltése érdekében. 2024. június hónapban nyújtottam be pályázatomat megfigyelői hely betöltésére, amelyet az EUMA kijelölt bizottsága által levezetett szükséges személyi interjú

megtartását követően, a Magyarország részére megküldött értesítés alapján el is nyertem. Az augusztus elejei értesítést követően szűk két hónap állt rendelkezésemre a kiutazás előtti előkészítési feladatok, az online tanfolyamok, az egészségügyi szűrés és az adminisztrációs teendők elvégzésére. A misszió 2024. október 1-jére kérte kitelepítésemet a műveleti területre, aminek a szükséges felkészítési lépések elvégzésével és az ORFK ROKK Külszolgálati és Békétámogató Osztály hatékony segítségével eleget is tudtam tenni. Az eredményes pályázathoz a misszió előírja a Magatartás és Helyzettudatosság Ellenséges Területen (Hostile Environment Awareness Training – HEAT) képzés meglétét. Ezt a képzést az Európai Védelmi Akadémia által meghirdetett és a németországi Lübeckben található Német Szövetségi Rendőrség Akadémiája, valamint a német különleges erők által megtartott tréning során már 2023-ban elvégeztem. A pályázatomhoz jelentős támogatást biztosított a felsőfokú orosz nyelvtudásom is, tekintettel arra, hogy Örményországban – minthogy egykoron a Szovjetunió tagállama volt – a lakosság meghatározó hányada a mai napig jól beszéli az orosz nyelvet, és az iskolákban is tanítják a fiatal korosztályok számára.

2025. január 31-én négy fő magyar állampolgár – közöttük egy fő magyar rendőr – teljesített szolgálatot az EUMA szervezeti rendszerében. Két fő a misszió központjában, Yeghegnadzorban dolgozik egyéni szerződéses alkalmazottként. Közülük egy fő a biztonsági területen, egy fő a logisztikai szolgálati vonalon végzi feladatait. Egy fő megfigyelői beosztásban a Magyar Honvédség önkéntes műveleti tartalékos állományából van vezényelve, és a misszió Ijevanban levő szolgálati helyén teljesíti feladatait. Rendőrségi – belügyi – állományból jelenleg egyedül vagyok vezényelve, és a kitelepítésem kezdete óta a Martuniban levő szolgálati helyen teljesítem megfigyelői munkaköri feladataimat, és látom el a kontingensparancsnoki / nemzeti kapcsolattartói kijelöléssel összefüggő munkát.

A misszió által közzétett értesítés alapján 2025. március 13-án újabb sikeresen pályázó magyar rendőrtiszt érkezett a misszióba, aki megfigyelői munkakörben a Gorisban levő szolgálati helyen teljesíti feladatait.

Kontingensparancsnokként kiérkezésemet követően kapcsolatba léptem a tbiliszi Magyar Nagykövetséggel, aminek során tájékoztatást adtam a magyar állomány helyzetéről, valamint megadtam elérhetőségemet a további összeköttetés biztosításához. Örményországban jelenleg még nincs magyar nagykövetség, de várhatóan az idei évben hazánk Jerevánban, Örményország pedig Budapesten ismét kölcsönösen megnyitja nagykövetségét. Magyarország örményországi képviselőjét jelenleg még a tbiliszi Magyar Nagykövetség látja el.

A misszió jelentős hangsúlyt fektet a személyi állománya képzésére és oktatására, aminek alapján én is minden előírt és szükséges képzést teljesítettem. Ennek során egyhetes elsősegélynyújtó és baleset-megelőzési képzésen, háromnapos alapképzésen és szintén egyhetes járőrvezetői felkészítő oktatáson vettem részt. Ezen felül egynapos elsősegélynyújtó ismétlő oktatáson, kétszer egynapos gépjárművezetés-technikai képzésen vettem részt, és szintén egynapos, a téli időjárási és a hegyvidéki sajátosságokból adódó biztonsági képzést teljesítettem. Idegennyelv-tudásom megfelel a misszió követelményeinek. Az angol mellett napi szinten tudom használni az orosz nyelvtudásomat is, ami jelentős módon megkönnyíti a helyiekkel való kapcsolattartást és a közvetlen kommunikációt.

Összefoglalás

A magyar kontingens az elmúlt két évben az EUMA által meghatározott feladatokat az elvárt időben és minőségben végrehajtotta. A misszióban való jelenlegi és jövőbeni magyar szerepvállalást indokoltnak és szükségesnek látom. Hazánk nemzeti érdekei, egy biztonságosabb Európa érdekében a dél-kaukázusi régióban kifejtett erőfeszítései és célkitűzései a jövőben is megalapozottá teszik a misszión belüli magyar jelenlétet.